

Retouradres: Postbus 202, 1000 AE Amsterdam

Rekenkamer Metropool Amsterdam
T.a.v. dhr. J. de Ridder

Datum 30 maart 2021
Ons kenmerk
Uw kenmerk
Behandeld door Robert Boot, Ruimte en Duurzaamheid, r.boot@amsterdam.nl
Kopie aan Niet van toepassing
Bijlage(n) Niet van toepassing
Onderwerp Reactie op rapport inzake gemeentelijke rioolwatertaken

Geachte heer de Ridder,

Op 18 maart jl. heeft u het college van B&W het concept-bestuurlijk rapport van de Rekenkamer Metropool Amsterdam (hierna te noemen: Rekenkamer) over uw onderzoek inzake gemeentelijke rioolwatertaken aangeboden. De centrale vraag van het onderzoek luidt: *In hoeverre worden de gemeentelijke rioolwatertaken adequaat uitgevoerd?*

Hierbij ontvangt u de bestuurlijke reactie op het toegezonden rapport.

Algemeen

De stichting Waternet (hierna: Waternet) is een unieke organisatie in Nederland. De samenwerking van de gemeente Amsterdam en het waterschap Amstel, Gooi en Vecht (hierna: AGV) hebben het mogelijk gemaakt diverse watergerelateerde overheidstaken bij elkaar te brengen en synergie tot stand te brengen. De oorspronkelijke gedachte hierbij was dat hiermee mogelijkheden zouden ontstaan voor een verbeterde doelmatigheid en meer efficiëntie in waterbeleid en -beheer. Daarmee was de stichting Waternet bij de oprichting een belangrijk antwoord op verschillende bestuurlijke vraagstukken in die tijd.

Het unieke karakter van Waternet vraagt echter ook om reflectie en een constructieve blik naar zaken die beter of anders kunnen in de samenwerking tussen de gemeente Amsterdam, AGV en Waternet, nu en in de toekomst. Dat geldt voor de bedrijfsvoering en de (dagelijkse) uitvoering van de gemandateerde taken en de dilemma's, waar tegenaan gelopen wordt. Dat geldt voor de agendering en aanpak van nieuwe of veranderde uitdagingen in de context van maatschappelijke

opgaven. Maar dat geldt zeker ook de samenwerkingsconstructie, waarvoor gekozen is bij de oprichting van Waternet. Dan gaat het om het stichtingsbestuur, maar ook bijvoorbeeld om de relatie met het college en de gemeenteraad van Amsterdam. Na bijna 25 jaar sinds de oprichting van Waternet is het een logisch moment hier opnieuw goed naar te kijken.

Dit besef is reeds diverse malen in het stichtingsbestuur besproken, ook in het licht van de recente vragen rond de digitale veiligheid bij Waternet. Dit is aanleiding geweest voor het starten van een evaluatie naar de governance, met het perspectief van nieuwe maatschappelijke opgaven die raken aan de watertaken van de beide opdrachtgevers, bredere ontwikkelingen in het openbaar bestuur en aan fiscaal-juridische aspecten. In de evaluatie wordt gekeken wat de betekenis daarvan kan zijn voor de vorm en inrichting van die samenwerking. Het onderzoek wordt uitgevoerd door prof. dr. Marcel Boogers (Universiteit Twente). U bent over dit onderzoek reeds geïnformeerd via mijn schrijven van 10 maart jl.

Conclusies onderzoek

Het college ziet het onderzoek van de rekenkamer als een belangrijke aanvulling op het onderzoek van de heer Boogers, met een expliciete focus op de rioolwatertaken. In dat opzicht vallen de beide trajecten goed samen en biedt dit mogelijkheden de analyse te scherpen en snel door te pakken waar nodig. Het college is u daar erkentelijk voor.

Uw hoofdconclusie is tweeledig. U constateert dat de gekozen constructie voor de uitvoering van gemeentelijke rioolwatertaken logisch was (in ieder geval bij de oprichting) en heeft gefunctioneerd naar tevredenheid. Deze tevredenheid zit in de taakuitvoering voor de rioleringstaken, maar ook in de ervaren wisselwerking tussen gemeente, AGV en Waternet, die u typeert als "ambtelijke coördinatie, die decentraal plaatsvindt". De beoogde synergie is bereikt.

Tegelijk concludeert u ook dat met enige urgentie een herijking nodig is van de oorspronkelijke samenwerkingsovereenkomst en de afspraken daarbinnen. In de periode vanaf 1997 is de werkwijze en de structuur niet in zijn totaliteit geëvalueerd of zijn er grote veranderingen doorgevoerd. In dat opzicht is er sprake van achterstallig onderhoud. U stipt in de rapportage verschillende aandachtspunten, die daarin om aandacht vragen. Zo noemt u de gekozen structuur en de borging van gemeenschappelijke belangen, mede in relatie tot het gemeentelijk verbonden partijenbeleid. Op dit laatste punt signaleert u dat de privaatrechtelijke rechtsvorm van Waternet niet in lijn is met dit beleid. U noemt daarnaast de afhankelijkheid van de gemeente ten opzichte van Waternet. U constateert dat deze groter is geworden en veel kennis en expertise op watergebied bij de gemeente verdwenen is. De beoogde bestuursdienst als 'tegenspeler' is nooit tot stand gekomen met alle risico's van dien. Een andere aandachtspunt is dat diverse afspraken niet meer anno 2021 zijn en dat toezicht op naleving van die afspraken niet altijd toereikend is. Een aantal zaken zijn hierin relevant. Het gaat om de 'flinterdunne' rolopvatting van het bestuur, mede in relatie tot het grote vertrouwen in de directie. Het gaat ook om beleidsverantwoording en inzicht in de economische waarde van de constructie.

Het college kan deze conclusies onderschrijven. De uitdaging, die het college ziet, zit in het koesteren van de tevredenheid over de uitvoering van de rioleringstaken, de schaalvoordelen en

de samenwerking tussen gemeente en AGV en anderzijds het klaarmaken van een organisatie voor de uitdagingen van nu en morgen, zowel qua kennis als qua bedrijfsvoering en positionering in het gemeentelijke speelveld.

Aanbevelingen onderzoek

In uw onderzoek doet u een zestal aanbevelingen aan de gemeente voor een vervolg. De kern van de aanbevelingen liggen in de oproep te kijken naar een herijking van de bestaande afspraken, op basis van een verdieping en nadere analyse van de conclusies van dit rapport. En dan niet alleen voor de rioleringstaken, maar voor de brede focus van Waternet en met oog voor recente en nieuwe mogelijke ontwikkelingen.

Het college zal op korte termijn voorzien in een bestuursopdracht om deze analyse en herijking mogelijk te maken. Bewust wordt gekozen voor een opdracht in aanvulling op het lopende onderzoek van de heer Boogers, juist vanwege de gemeentelijke optiek. Het doel is om de unieke organisatie Waternet goed tegen het licht te houden en klaar te maken voor de uitdagingen, die op de stad af komen. Het expliciet maken van het gemeentelijke belang is essentieel hierbij.

Ik loop de aanbevelingen graag langs met een reactie van de zijde van het college toegevoegd.

Aanbeveling 1: Breng de huidige inrichting helder in kaart

Het onderzoek laat zien dat een herijking van de samenwerkingsafspraken alleen mogelijk is wanneer oorspronkelijke doelstellingen en ambities naast aanvullingen sindsdien en recente discussies worden gelegd. Daarbij moet de focus liggen op het brede takenpakket van Waternet, dus meer dan alleen de rioleringstaken en met een doorkijk naar nieuwe ontwikkelingen die op de stad afkomen. De gekozen rechtsvorm voor de samenwerking is daarbij ook een aandachtspunt; de vraag is of de oorspronkelijke rechtsvorm van stichting nog houdbaar is en welke alternatieven er liggen.

Aanbeveling 2: Behoud kennis over de inrichting bij de gemeente

Een gemeentelijke tegenspeler voor Waternet ontbreekt en daarmee ook kennis over niet alleen inhoudelijke dossiers, maar ook het 'water-geheugen' van de stad. De oorspronkelijk beoogde bestuursdienst is nooit tot stand gebracht en het gemis doet zich nu gelden, zowel voor de gemeentelijke bestuur en de organisatie als voor Waternet. Het op orde brengen van kennis vraagt ook om het in stand houden. De bestuursopdracht zal voorstellen bevatten hoe naast de herijking van en de specialistische kennis bij Waternet de gemeentelijke organisatie hierop in te richten.

Aanbeveling 3: Evalueer regelmatig de samenwerking en de gemaakte afspraken en informeer de raad hierover

Waternet heeft zich ontwikkeld sinds de oprichting in 1997. De organisatie in 2021 is veel meer diffuus en complex dan in 1997. En dat hoeft niet erg te zijn. Het gevoel van tevredenheid ten aanzien van de rioleringstaken bij zowel Waternet als de gemeente heeft zeker bijgedragen aan deze ontwikkeling. Ontwikkelen vraagt echter ook om regelmatige en oprechte reflectie, want soms gaan ontwikkelingen sneller dan oorspronkelijk beoogd of voorzien. In combinatie met een gevoel van tevredenheid kan de urgentie daarvoor ontbreken, maar dat laat onverlet dat de

noodzaak blijft. Die reflectie is er zeker bij ingeschoten in de afgelopen 25 jaar. En waar dit wel gebeurd is, bijvoorbeeld rond de binnenwatertaken, is dit op onderdelen gebeurd. Hier ligt een belangrijke opgave voor de bestuursopdracht. Het feit dat afspraken niet altijd worden nageleefd, zoals ook aangestipt wordt in het onderzoek, is een aandachtspunt dat direct een oplossing vraagt. In het onderzoek wordt onder meer aangegeven dat niet altijd duidelijk is of door Waternet wordt gerapporteerd. Het college pakt dit punt op, ook al in binnen de lopende afspraken, en zal nagaan waarin dat zit en hoe dit verbeterd kan worden, mogelijk ook in breder verband.

Aanbeveling 4: Houd rekening met externe ontwikkelingen die invloed hebben op de inrichting

Deze aanbeveling sluit nauw aan op de vorige aanbeveling. Ontwikkelingen buiten de oorspronkelijke afspraken kunnen ook impact hebben op de afspraken rond Waternet. Dit kan gaan om regelgeving, bedrijfsvoering en technologische ontwikkelingen, maar ook nieuwe stedelijke vraagstukken of maatschappelijke vraagstukken. De warmtenetten en de rol van Waternet wordt expliciet genoemd in het rapport, maar het kan ook gaan om vraagstukken als bodemdaling, energietransitie of klimaatadaptatie. De rol van Waternet kan zeker kansen bieden bij dergelijke ontwikkelingen, maar dient ook steeds in het licht van bestaande afspraken en rechtsvorm te worden gezien.

Aanbeveling 5: Breng scherpte in de bestuurlijke aansturing

Aanbeveling 6: Herijk de samenwerking en wees voorbereid op een eventuele aanpassing of ontbinding van de constructie

Het college ziet de uitwerking van aanbeveling 5 en 6 als de uiteindelijke ambitie van de bestuursopdracht. Op basis van een goede analyse van bestaande structuur, ontwikkelingen en bedrijfsvoering moet toegewerkt worden naar een herijking van de samenwerking. De inrichting van het bestuur, de wisselwerking met gemeente en AGV, de focus van de directie en regelmatige evaluatie horen hier onlosmakelijk bij. In de bestuursopdracht werkt het college een tijdpad hiervoor uit, waarbij vanzelfsprekend aangesloten wordt op de andere trajecten die reeds in gang zijn gezet, zoals de onderzoek door de heer Boogers en de onderzoeken in het kader van digitale veiligheid.

Hoogachtend,

Namens het college van burgemeester en wethouders van Amsterdam,

Egbert de Vries,
Portefeuille Verkeer en Vervoer, Water en Luchtkwaliteit